

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2024

3/1-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз ғәм хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы ғуўалық берилген.*

Нөкис

3/1-сан 2024

март

Шөлкемлестіріушілер:

Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендириу Министрлиги,
ӨЗПИИИ Қарақалпақстан филиалы

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ	Хушбоқ НОРБҰТАЕВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ	Улфат МАҲҚАМОВ
Айтмурат АЛЬНИЯЗОВ	Уролбой МИРСАНОВ
Сапардурды АБАЕВ	Сафо МАТЧОН
Адхамжон АБДУРАШИТОВ	Шукурилло МАРДОНОВ
Хайрулла АЛЯМИНОВ	Камаладин МАТЯКУБОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ	Арзы ПАЗЫЛОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ	Барлықбай ПРЕНОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ	Раъно ОРИПОВА
Интизар АБДИРИМОВА	Бахтиёр РАХИМОВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ	Фуркат РАЖАБОВ
Марифжон АХМЕДОВ	Светлана СМЕРНОВА (Москва, Россия)
Умида БАҲАДИРОВА	Дилшода САПАРБАЕВА
Фархад БАБАШЕВ	Феруза САПАЕВА
Ботир БОЙМЕТОВ	Зайниддин САНАҚУЛОВ
Гулзода БОЙМУРОДОВА	Қаххор ТУРСУНОВ
Шахло БОТИРОВА	Амина ТЕМИРБЕКОВА
Маманазар ДЖУМАЕВ	Нурзода ТОШЕВА
Асқар ДЖУМАШЕВ	Қуанишбек ТУРЕКЕЕВ
Мухтар ЕРМЕКБАЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Тажибай УТЕБАЕВ
Алишер ЖУМАНОВ	Амангелди УТЕПБЕРГЕНОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА	Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Холбой ИБРАГИМОВ	Амангелди КАМАЛОВ
Шохида ИСТАМОВА	Вохид КАРАЕВ
Умида ИБРАГИМОВА	Гулмира ҚАРЛЫБАЕВА
Лола ИСРОИЛОВА	Ризамат ШОДИЕВ
Алима КЕНЖЕБАЕВА (Тараз, Қазақстан)	Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Ярмухаммат МАДАЛИЕВ (Шимкент, Қазақстан)	Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Меруерт ПАЗЫЛОВА	Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Асқарбай НИЯЗОВ	Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Сабит НУРЖАНОВ	Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Захия НАРИМБЕТОВА	Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
	Гулрухсор ЭРГАШЕВА
	Гавхар ЭШЧАНОВА
	Қонысбай ЮСУПОВ

МАЗМУНЫ

ТИЛ ХАМ АДЕБИЯТ

Тилеумуратова Г.Т. Қорақалпоқ адабиётини ўқитишда халқ оғзаки ижодидадан фойдаланиш усуллари	9
Aytbayev D.T. Ergash gapli qo'shma gaplarda diktum va modusning ifodalanishi	13
Mamarizayeva F.Z. Tarjimada badiiy asar uslubini saqlashning turli strategiyalari va bu jarayonning o'ziga xosligi (S.Ahmadning "Jimjitlik" asari misolida)	17
Qurbonova D.A. Neyrolingvistikaning fan sifatidagi ahamiyati	22
Odiljonova K.A. Leksikologiya hamda uni o'qitishga doir o'quv materiallari mazmuni hamda o'quvchilarda leksik kompetentlikni shakllantirish hamda so'zdan foydalana olishning mavjud ahvoli	27
Sultonkulov O.J. Zamonaviy tilshunoslikda "Vaqt" konseptini pragmatik jihatdan o'rganish masalalari	34
Еркибаева Г.Г., Турсуналиева Г.Б., Абдикаримов А. Фразеологические словари и фразеологическая компетенция	39
Otabayev M. N. The role of games in teaching English	45
Majidova G. Strategies for developing students' critical thinking skills in teaching foreign languages	49

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Turumbetova A. Oqiw sabaqlaridan tisqari dogerek jumislarin otkeriw metodikasi	54
Temirbekova A.O., Saribaeva B. Jahn talim sistemasinda - talim	63
Тулишов Ғ. Талабаларда креативлиқни баҳолашнинг ўзига хос хусусиятлари	67
Ismadiyarova U.A. Ma'naviy-ahloqiy tarbiya mexanizmlarini etnopsixologik qadriyatlar asosida takomillashtirish	73
Юсупов С. С. Таълим-тарбия тизимини бошқарувида раҳбарлик ва ташкилотчилик фаолиятининг педагогик асослари	80
Абдурахимов Қ.А. Тафаккур жараёнига айтиб туришларнинг таъсири ва роли	89
Рўзиматов Э.Й., Рўзиматов Э.Э. Замонавий ўқитувчи-кегажак бунёдкори	99
Turdiqulova N.T. Kasbiy kompetentlikni shakllantirish jarayonida xorijiy tajribalardan foydalanishning samaradorligi	103
Хамрокулова Ш.Э. Даволаш педагогикасининг фан сифатида ривожланиши	113
Содиқов У., Жўраев А. Масалаларни ечишда ўқувчиларда математик моделлаштириш кўникмаларини шакллантириш	120
Абдуллаева Г.А. Маънавий тарбияни миқдорий хусусиятлари	125
Хайдарова Х.Р. Ёшлардаги ахборот-виртуал саводхонлиқни ривожлантиришда рақамли медианинг роли	130
Хамрокулова Ш.Э. Экологик тарбия механизмларини такомиллаштиришнинг методологик асослари	135
Худайназаров Т.А. Талабалар ўқув фаолияти самарадорлигини таъминлашда рағбат ва жазо феноменларининг роли	141
Ахрарова З.Б. Маънавий - ахлоқий тарбия жараёнларида Маҳмудхўжа Бехбудийнинг ижтимоий – педагогик меросидан фойдаланиш	148
Jumabaev A.D. Axloqiy ta'limga qo'llaniladigan usullar va texnologiyalarning o'ziga xos xususiyatlari	154
Xushbaqov D. Q., Sodiqov U. J. Talabalarda mental dunyoqarashni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	163
Sultansaidova M.A. Xorijiy tajribalar asosida bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish	170
Абдурахимова Д.А. Интегратив ёндашув асосида бўлажак офицерларнинг ахлоқий-руҳий, жанговар компетентлигини ривожлантиришда маънавий маданиятнинг роли	175
Mirzayev Sh.T. Harbiy ta'lim fakultetlari talabalarining innovatsion fikrlashlarini rivojlantirish omillari	182

Urozoov F.I. O'quvchilarni milliy o'zlikni anglash kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	188
Normurotova A. Tabiiy fanlarni o'qitish mexanizmlarini integrativ yondashuv asosida takomillashtirish	194
Muxtarova L.A. Jahon ilm-fanida ekologik xavfsizlik muammolarini o'rganish tendensiyalari	201
Sapayev U.A. Ta'lim jarayonida talabalarni innovatsion faoliyatga tayyorlash mexanizmlarini yaratish zarurati va uni jamiyatni rivojlanishidagi ahamiyati	209
Ibadullayev Q.M. O'zgaruvchan dunyoda psixologik-pedagogika fanining o'zgarishi	213
Teshabayeva Z.S. Ta'limni modernizatsiya qilish sharoitida mustaqil ta'lim loyihalari orqali talabalarining kasbiy mahoratlarini shakllantirish	219
Shodiyeva G.X. Ijtimoiy-gumanitar fanlarga oid darsliklarning o'qitilish jarayonini o'rganishning pedagogik mazmuni	222
Ruzmetova M.A. Bo'lajak pedagogning kasbiy kompetentsiyasi tushunchasining mazmun va mohiyati	227
Ismanova M.A. Talabalarida kasbiy-kreativ kunicmalarni shakllantirishning rivojlanishini yillari	232
Saidqulova G.O. Yangi O'zbekiston sharoitida ta'lim muassasalari rahbarining jamoada axloqiy muhitni shakllantirishdagi pedagogik yondashuvi	239
Abdumannopov M. I. Talabalarini pedagogik faoliyatga tayyorlashda e-assessmentning pedagogik-psixologik jihatlari	242
Xolmatova S.K. Kredit-modul tizimi bo'yicha ta'lim olayotgan talabalarining mustaqil ishini tashkil etish	247
Axmadaliyev S.Y. Ta'lim va tarbiya uzluksizligini amalga oshirishning elektron resurslari	252
Babashov F.A. Novye vozmozhnosti v PR-prodvizhenii vysshih obrazovatelnykh organizatsiy v Uzbekistane: sostoyaniye, perspektivy razvitiya	255
Kadiryukov E. Aktualnyye voprosy sovremennoy psixologii	259
Shodmonov Sh.A. The impact of digitalization of education on contemporary pedagogy	263
Mominova G. Pedagogical conditions for the organization of home education for students with disabilities	269

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ҲАМ РУЎХИЙЛИК ТИЙКАРЛАРИ, ТАРИЙХ, ФИЛОСОФИЯ

Ovlatqulov N.A. Xukumat va fuqarolar urtasidagi munosabatlarni muvozanatlashtirish ommaaviy axborot vositalarining urni	274
Urulova R.M. Mirzo Ulug'bek nomidagi Uzbekiston milliy universiteti asosiy kutubxonasining ikkinchi jahon urushi yillaridagi faoliyati	278
Rustomov A.T. Umutqulim maktab oquvchilarida tolerantlik madaniyatini shakllantirishda ota-onalar va o'qituvchilarning roli	284

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Xojanazarova R.M., Bazarbaeva S.K., Ametova U.SH., Tanirbergenova S. Oliy o'quv yurtlarida kvant mexanika kursini o'qitishda izchillik va uzluksizlik tamoyillarini qo'llanishning nazariy asoslari	288
Muslimova Yu.Ch. Umumiy astronomiya kursida "gravitatsion to'liqlar" mavzusini o'qitish	296
Muslimova Yu.Ch. Pedagogika universitetida astronomiyani o'qitishni takomillashtirish	301
Hakimov B. M. Geogebra yordamida tasvirlarni modelashtirish	306
Tursunov Q.Sh., Murodillayeva M. A. Neft gaz kimyo sanoati texnologiyasi ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy mobillikni shakllantirish muammolari	311
Davronov Sh.P., Murodova U.M. Analiz standartov i protokolov v sfere interneta veshiy usovershenstvovanie modeli pereдачи dannykh	319

Орлова Т.А. Иммерсивные технологии - как средство развивающего аспекта в обучении астрономии студентов педагогических вузов	329
Mamatoxunov Yo.A. Integration of modern technologies into the educational process: analysing the impact on learning outcomes in physics	336

БАСЛАЎИШ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТЎРБИЯ

Ixlasov I. Baslawish klasslarda lingvistikaliq kompetensiyağa tiykarlangan qatnaslardi qalıplestirivde kompetensiyanıń mazmun hám mánisi	342
Xurvalieva T.L. Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional zo'riqishning kelib chiqish sabablari va uning yechimlari	346
Narimbayeva L.K. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotini boshqarish	350
Shanasirova Z.Y. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining boshqaruv jarayonini takomillashtirishda pedagogik mahorat ko'nikmalarini rivojlantirish	355
Nosirova R. X. Steam ta'lim texnologiyalari, maktabgacha ta'limni rivojlantirishning innovatsion yo'nalishi sifatida	359
Abdullayev A.A. Boshlang'ich sinf jismoniy tarbiya darslarida innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash xususiyatlari	363
O'razaliyeva S. T. Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisiga qo'yiladigan zamonaviy pedagogik va kasbiy talablar	366
Davletmuratova E., Orazbaeva G. O'quvchi yoshlarni vatanparvarlik tuygusini tarbiyalashda xalq pedagogikasining ahamiyati	370
Azamatova D. Sh. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faoliyatining turlari	374
Maripova N.X. Maktabgacha yoshdagi bolalarning hissiy holatiga o'yinlarning ta'siri	378
Xidoyatova N.A. Ta'limni modernizatsiyalash sharoitida maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruv jarayonini takomillashtirish	381
Achilova M. S. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv jarayonini takomillashtirishning pedagogik asoslari	386
Mutalova D. A. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik kreativlik va kasbiy kompetensiyanı shakllantirish	391
Kasimova N. D., Tojiddinova Z. O'smir - o'quvchilarni kompyuter o'yinlari vositasi yordamida ta'lim sifatini oshirishning nazariy va amaliy jihatları	395
Tursunboyeva M. D. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari bolalarida ma'naviy sifatlarini tarbiyalash	402
Abduraximov D.D. Milliy harakatli o'ynlar vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarini ahloqiy tarbiyalash	406
G'anixo'jayev A.Sh. Aqliy va jismoniy salomatlikning bog'liqligi	410
Muratova M.O. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda hayot xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati	413
Babiyeva D.R., Ochilova X.Sh. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy moslashuvning zaruriyati	418
Ergasheva B.Z. Modernizatsiyalash sharoitida oliy ta'lim tashkilotlarining bo'lajak tarbiyachilarini kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning pedagogik muammolari	423
Eshmamatova S.T. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarda psixologik moslashuvchanlik mexanizmlarini takomillashtirish	426
Buriyeva A.N. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ta'limiy o'yinlarning didaktik ta'minotini yaratishga oid turli yondoshuvlar	429
Ilyosboyev S.B. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining uzluksiz pedagogik amaliyotini tashkil etish yo'llari	434
Aybotayeva M.X. Maktabgacha ta'limda qo'llaniladigan o'yinlarni tashkil etish yo'llari	438
Eshboyeva D.D. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi asosida rivojlantiruvchi markazlarni tashkil etish	442
Adilbaeva G.Y. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ekologik tarbiya	446
Adilbaeva G.Y. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat bilan tanishtirish xilma-xil shakllari	452

Gimazutdinov R.G. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini jismoniy rivojlanish darajasiga qarab badminton o'yini texnikasini o'zlashtirish xususiyatlari	457
Janbayeva M.S. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy mobilligini shakllantirish metodikasi	462
Ibadullayev Q.M., Saparbayeva X. E. Iqtidorli bolalar bilan ishlashda me'yoriy vaziyat	467
Abdunazarova Z.X. Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda ekologik tafakkurni takomillashtirish	474
Abdulhamidova M., Xaydarova M. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik mahoratini oshirishda axborot texnologiyalaridan foydalanish	480
Ziyamova M.J. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'lim jarayonini tashkil qilishda pedagogik hamkorlik	488
Yuldasheva U.M. Bo'lajak boshlang'ich sinf ingliz tili o'qituvchisining zamonaviy texnologiyalar yordamida pedagogik-metodik kompetensiyasini shakllantirish	493
Sodiqov M.A. Kar va zaif eshituvchi boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tilini o'rgatish ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	498
Umnova M.Q. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarni o'quvchilarda bilishga qiziqishini rivojlantirish tamoyillari	509
Saidaxmadova N.S. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ona tili va o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilar ijodkorligini oshirish yo'llari	514
Suvanova S. B. Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy tafakkurini rivojlantirishda milliy xalq o'yinlari texnologiyalaridan foydalanish	521
Joldasbayev P.M., Qutlimurodova O.P. Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim yoshdagi bolalarning chaqqonlik qobiliyatini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari	528
Turayev A.M. Masofaviy ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini takomillashtirishning didaktik imkoniyatlari	533
Абдуллажонов Д. Р., Хошимова Г. З. Развитие творческой деятельности дошкольников с помощью пяти центров	542
Ядгарова А.Б. Методы изотерапии в образовании и социальной поддержке детей ОВЗ шестого года жизни в Узбекистане	548
Чаброва Т.Л. Роль родителей в формировании духовно - эстетических качеств детей дошкольного возраста при обучении их навыкам рисования	553
Насирова З.Х. Развитие речи детей дошкольного возраста	560
Эгамбердиева Д.Т. Применения метода сказкотерапии в воспитание и развитие детей дошкольного возраста	565
Haqqiyeva F.O. Technologies for developing management competence of private partnership-based preschool education organization leaders	571
Mirzayev O. X. The history of the formation of entrepreneurial skills among preschoolers (using the example of Central Asia)	574
Sadikova Sh.A., Sultanmuratova Yu.O. Foreign experience in the formation of safety management in preschool educational organizations	579
Umnov D.G. The oretical foundations of the development of consumer culture in preschool children	583
Kabulova Z. The history of pedagogy as a teaching subject	587

ТАСВИРИЙ САЪНАТ

Raxmutova N.A. Ritmik gimnastika musiqiy ritmik tarbiya vositasi sifatida	592
--	-----

СОЦИАЛЛЫҚ ПЕДАГОГИКА

Бабашев Ф.А. «Осиё мўжизаси» феноменида PR-фаолиятнинг тутган ўрни	595
---	-----

ФИЗИКАЛЫҚ ТӘРБИЯ ҲАМ СПОРТ

Kadirimbetov R.N. Para qilishpazliq sport áyeller shpaga (a) baǵdarı boyınsha 1-3- para aziya oyınları chempionlardın ortasha jası hámde sport nátiyjeleriniń analizi	602
--	-----

Joldasbayev P.M. Sport meditsinasini dene tarbiyasi menen baylanisligi ham rawajlaniv dawirleri	609
Kadirimbetov R.N. Qaraqalpaqsan Respublikasında qılıshpazlıq sportın rawajlandırıw arqalı salamat áwladtı tarbiyalawdı ilimiy-pedagogikalıq tiykarları	617
Xudayorov D.D. Mahalliy va milliy an'anamiz – kurash	622
Jarilkarov U.B. Malakali erkin kurashchilarni og'ir atletika mashqlari orqali kuch sifatini takomillashtirish metodikasi	626
Норқобилов М.Н., Ўринбоев Э.А. Таянч ҳаракат аппарати шикастланган талабаларнинг ҳаракат фаоллигини такомиллаштириш услубияти	633
Jarilkarov U.B. Malakali erkin kurashchilarning kuch tayyorgarligida anketa savollari orqali og'ir atletika mashqlarining o'rni va ta'sirining tahlili	643
Yusupova R.J. Jismoniy mashqlarga tana a'zolarini ko'niktirish	648
Йўлдашов М.Р. Жисмоний тарбия ва спорт воситаларидан фойдаланган ҳолда мактаб ўқувчиларини соғломлаштириш асослари	651
Шаджалилов Ш.И. Футбол ҳакамликларини ўйин фаолиятини бошқара олмаслик оқибатларини бартараф этиш	656
Qayumov Sh.A. Innovatsion tizimlar asosida talabalarda sport va salomatlik immunitetini rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	661
Niyazov A.T., Rajabova M.M. Paralimpiya sport musobaqalari natijalari asosida sport ta'limini rivojlantirish	665
Baxromov O. Sportchilar shaxsiy xususiyatlarini shakllanishida motivatsiyaning ta'siri	670
Baxromov O. Futbolchilarining maydondagi texnik va taktik harakatlari	676
Niyazov A.T., Rajabova M.M. Sportning o'yin turlarida taktik harakatlarni bajarishda tezlikni rivojlantirish uslubi	680
Қалжанов П.У., Мирзамбетов П.Ш. Ёш спортчиларни жисмоний сифатларни тарбиялаш ва ҳаракат коникмаларини такомиллаштириш асослари	685
Soatov E.M. Oliy ta'lim muassasalarida kurash bo'yicha o'qituvchilar va murabbiylar faoliyatiga qo'yiladigan talablar	689
Sultonov Sh. U. Jismoniy madaniyat sohasida talabalarining ilmiy tadqiqot ishlarini tashkil etish mezonlari	695
Тлеуов В.А. Yuqori malakali gandbolchilarning chaqqonlik sifatlarini rivojlanish darajasini o'rganish	699
Shamsiyev R.M. Zamonaviy yondashuvlar asosida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini tashkiliy-metodik asoslarini takomillashtirish	707
Ilyosboyev S. B. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining uzluksiz pedagogik amaliyotini tashkil etish yo'llari	710
Тлеуов Б. А. Гандболчи-талабаларда махсус жисмоний тайёргарлик кўрсаткичларининг таъриба давомида ўзгариш динамикаси	714
Joldasbayev P.M., Qutlimurodova O.P. Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarini shakllantirishda harakatli o'yinlardan foydalanish	720
Abdullayev A. A. Tabaqalashtirish asosida jismoniy tarbiya darslarini tashkil etish mexanizmlari	724
Maxmudov B.A. Jismoniy madaniyat mutaxassislarini tayyorlash jarayonida referat va mustaqil ta'lim ishlarining mazmuni va mohiyati	729
Eshmatov G'E. Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil etishda tibbiy pedagogik nazoratning o'rni va ahamiyati	734
Jabborov A.T. Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining inson xususiyatlarini shakllanishiga ta'siri	737
Raxmonova G.U. Jismoniy ta'lim jarayonini milliy an'analar vositasida tashkil etishning metodik ta'limoti	743

Abdullayev F.D. Kurashchilarni musobaqa oldi tayyorgarligini boshqarishning pedagogik asoslari	746
Кушманов А.А. Волейбол как средство развития физических качеств студентов вузов	753
Орзиев А.А. Концептуальные основы развития спорта в Узбекистане: кураш как особый вид спорта	761
Аллаяров И.К. Подготовка волейболистов в разных возрастных групп	767
Pleurov B. Methodology for teaching techniques of passing the ball	772

STEAM TA'LIM TEXNOLOGIYALARI, MAKTABGACHA TA'LIMNI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION YO'NALISHI SIFATIDA

Nosirova R. X.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

*“Maktabgacha ta'lim metodikasi” kafedrası v.b. dotsenti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

Tayanch so'zlar: maktabgacha ta'lim tizimi, STEAM ta'lim, integratsiya, aqliy-intellektual, kognitiv, ko'nikma, ma'naviy salohiyat, maktabga tayyorlash, takomillashtirish.

Ключевые слова: система дошкольного образования, STEAM-образование, интеграция, умственно-интеллектуальные, познавательные, навыки, духовный потенциал, подготовка к школе, совершенствование.

Key words: preschool education system, STEAM education, integration, mental-intellectual, cognitive, skills, spiritual potential, preparation for school, improvement.

Maktabgacha ta'lim bosqichi uzluksiz ta'limning eng muhim, mas'uliyatli, bola tarbiyasi va ta'lim olish poydevori, asoslari shakllanadigan bosqichi hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi 2019 yil 8 maydagi PQ-4312-son qarori maktabgacha ta'lim tashkilotlarida STEAM ta'lim texnologiyalarini qo'llash, shuningdek, bolalarni erkin ijodiy muhitni yaratish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Ushbu vazifalar bilan birga bolalarning intellektual va anglash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan texnologiyalarni ishlab chiqish zarur [1].

Bugungi kun talablaridan kelib chiqib, tarbiyachilarni zamonaviy bilimlar bilan qurollantirish, ularning pedagogik mahorati va kasbiy kompetentligini bosqichma-bosqich oshirib borishimiz zarur. Shu sababdan, maktabgacha ta'lim tizimida STEAM texnologiyalaridan foydalanish orqali ta'limni interfaol o'qitish usullari asosida shakllantirish ilmiy-amaliy asoslarini o'z ichiga oladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama rivojlantirishning o'ziga xos zamonaviy «STEAM - ta'lim» (Science - tabiiy fanlar, Technology -

texnologiyalar, Engineering - texnik ijodkorlik, Art - san'at va ijod, Mathematics - matematika) yondashuvi ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Bugungi kunda bilim, texnologiya va malakalar eng muhim raqobat ustunligidir. Bu haqiqiy yutuq, hayot sifatini yaxshilashning kalitidir. Eng qisqa vaqt ichida ilg'or qonunchilik bazasini ishlab chiqishimiz, robototexnika, sun'iy intellekt, uchuvchisiz transport vositalari, elektron tijorat va yirik ma'lumotlarni qayta ishlash texnologiyalarini rivojlantirish va keng qo'llash yo'lidagi barcha to'siqlarni olib tashlashimiz kerak- bu rivojlangan davlatlarning strategiyalari.

Bu so'zlar STEAM ta'limini dolzarblashtiradi va uning afzalliklarini ta'kidlaydi, xususan:

1. Tabiiy fanlar, muhandislik ijodkorligi, matematika, raqamli texnologiyalar va boshqalarning turli sohalarining o'zaro kirib borishiga asoslangan zamonaviy muammolarni hal qilishda kompleks yondashuv. Ushbu integratsiya kognitiv va badiiy izlanishga asoslangan va o'ziga xos real mahsulotga ega bo'lgan loyiha usuliga asoslangan faoliyat natijasidir.

2. Bolalarni maktabgacha yoshdan boshlab ta'limning barcha bosqichlarida zamonaviy ta'lim muhitiga moslashtirish. Xorijiy davlatlar ta'lim tizimining barcha darajalari uzluksizligi sharoitida ta'lim muhitining barcha tarkibiy qismlari - mazmuni, texnologiyasi, fan-fazoviy mazmuni, moddiy-texnik ta'minoti - yoshga bog'liq imkoniyatlar mantig'ida ketma-ket va tarkibning murakkabligi.

3. Kognitiv tadqiqot faoliyati jarayonida intellektual qobiliyatlarni rivojlantirish va ilmiy-texnik ijodkorlikka jalb qilish nafaqat ushbu faoliyat turlariga xos kompetentsiyalarni, balki zamonaviy dunyoda qulay o'zini o'zi idrok etishni rivojlantirishga qaratilgan. kelajakdagi hayotda yuqori sifat.

4. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uch bosqichli jarayon sifatida qaraladi; -zarur ma'lumotlarni olish qobiliyati; - uni tahlil qilish qobiliyati; - olingan ma'lumotlarni amaliy faoliyatda qo'llash ko'nikmalari.

5. Ta'limni individuallashtirish bilan sintezda jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

STEAM yondashuvi o'quv samaradorligiga qanday ta'sir qiladi? Uning asosiy g'oyasi shundan iboratki, amaliyot nazariy bilimlar singari muhimdir. O'rganish paytida biz nafaqat aqlimiz bilan, balki qo'imiz bilan ham bir vaqtda ishlashimiz kerak. Faqat guruh devorlarida o'rganish tez o'zgaruvchan dunyo bilan hamqadam emas. STEAM yondashuvining asosiy farqi shundaki, bolalar turli xil mavzularni muvaffaqiyatli o'rganish uchun ham miyani, ham qoilarini ishlatadilar. Ular olgan bilimlarni o'zlari "uqib oladilar". STEAM ta'limi

nafaqat o'qitish usuli, balki fikrlash tarzidir. STEAM ta'lim muhitida bolalar bilimga ega bo'ladilar va darhol undan foydalanishni o'rganadilar. Shuning uchun, ular o'sib-ulg'ayganlarida va hayotiy muammolarga duch kelganda, atrof-muhitning ifloslanishi yoki global iqlim o'zgarishi bo'ladimi, bunday murakkab masalalarni faqat turli sohalaridagi bilimlarga tayanib va birgalikda ishlash orqali hal qilish mumkinligini tushunadilar. Bu yerda faqat bitta mavzu bo'yicha bilimga tayanish yetarli emas. Bundan ko'rinadiki, STEAM ta'lim jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalar amalda bajargan faoliyatlarini ijodiy fikrlash orqali tushuntirib berishga harakat qiladilar. STEAM yondashuvi bizning ta'lim va ta'limga bo'lgan qarashimizni o'zgartirmoqda. Amaliy qobiliyatga e'tibor berib, bolalar o'zlarining irodasini, jodkorligini, moslashuvchanligini rivojlantiradi va boshqalar bilan hamkorlik qilishni o'rganadi. Ushbu ko'nikmalar va bilimlar asosiy ta'lim-tarbiya vazifasini tashkil etadi.

STEAM texnologiyasida bolalar yaxshi bilim olishga intilishadi va uni darhol amalda qo'llashadi. Agar biz an'anaviy ta'limning asosiy maqsadi bilimlarni o'rgatish va bu bilimlardan fikrlash va ijod qilish uchun foydalanish deb aytsak, STEAM yondashuvi bizni olgan bilimlarni haqiqiy ko'nikmalar bilan birlashtirishga o'rgatadi. Bu maktabgacha yoshdagi bolalarga nafaqat ba'zi bir g'oyalarga ega bo'lish, balki ularni amalda qo'llash va amalga oshirish imkoniyatini beradi.

Bundan ko'rinadiki, STEAM ta'lim texnologiyasi asosida maktabgacha yoshdagi bolalarning ham ta'lim-tarbiyasiga samarali ta'sir etish mumkin. Raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan davrda bolalarning ilk yosh davridanoq ta'lim-tarbiyasiga alohida e'tibor va mas'liyat bilan yondashish, ularni maktabga tayyorlashda turli zamonaviy innovatsion usullarni amalda qo'llash maqsadga muvofiqdir. Bola shaxsini shakllantirishda eng avvalo uning yoshi va yosh xususiyatlariga mos tarzda ta'lim-tarbiya dasturlarini ishlab chiqish juda muhimdir.

STEAM ta'lim tizimi orqali bolada kreativlik, qunt, qiziquvchalik va hozirgi kunda eng muhim bo'lgan xususiyat - muammoni hal qilish qobiliyati shakllanadi.

STEAM ta'lim texnologiyasi maktabgacha ta'limning asosiy ta'lim shaklli mashg'ulotlar jarayonidagi integratsiyalashuvni yuzaga olib chiqadi. STEAM ta'lim texnologiyasini maktabgacha ta'lim-tarbiya sohasiga olib kirish nafaqat maktabgacha ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan mutaxxassislar va shu sohada tehsil olayotgan oliy o'quv yurti talabalariga tanlov fan sifatida o'qitish ishlari yo'lga qo'yilgan. Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim olayotgan talabalarning STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanishlari ta'limga bo'lgan qarashlarini

o'zgartirmoqda. Amaliy qobiliyatga e'tibor berib, talabalar o'zlarining irodasini, ijodkorligini, moslashuvchanligini rivojlantiradi va atrofdagilar bilan hamkorlik qilishni o'rganadi.

Xulosa qilib aytganda, shuni ta'kidlashni istardikki, an'anaviy o'qitish uslublari bilan taqqoslaganda, maktabgacha ta'limdagi STEAM yondashuvi bolalarni tajribalar o'tkazishga, modellar tuzishga, mustaqil ravishda musiqa va filmlar yaratishga, o'z g'oyalari haqiqatga aylantirishga va yakuniy mahsulotni yaratishga undaydi. Ushbu ta'lim yondashuvi bolalarga nazariya va amaliy ko'nikmalarni samarali tarzda birlashtirishga va uzluksiz ta'lim tizimining barcha bosqichlarini oson zabt etishga yordam beradi.

Adabiyotlar:

1. Sh.Mirziyoyev "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida". Toshkent. 2019 y
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 22 dekabrda 802-son "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida" gi qarori.
3. N.X.Avliyov, N.Musayeva. Pedagogik texnologiyalar. Toshkent-2008.
4. Qodirova F va boshqalar. Maktabgacha pedagogika. –T.: Tafakkur. 2019
5. Maxmutzimova Y. R. Maktabgacha ta'limda STEAM texnologiyalari o'quv qo'llanma/- Toshkent: "TAMADDUN", 2022
6. Hamidovna, NR (2020). Preparation of children in schools by making technological techniques in pre-school education. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8(2), 120-124.

РЕЗЮМЕ

Maqolada mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish va rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar STEAM ta'lim texnologiyalari, maktabgacha ta'limni rivojlantirishning innovatsion yo'nalishi orqali bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashning metodik tizimi va uni amaliyotga tadbiq etish masalalari xususida fikr bayon etilgan.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются реформы, проводимые в целях дальнейшего совершенствования и развития системы дошкольного образования в нашей стране, методической системы подготовки детей к школьному обучению через возможности использования технологии STEAM в образовательной деятельности дошкольных образовательных организаций, а также озвучены вопросы ее реализации.

SUMMARY

The article discusses the reforms carried out in order to further improve and develop the preschool education system in our country, the methodological system of preparing children for school education through the possibility of using STEAM technology in the educational activities of preschool educational organizations, and also voices issues of its implementation.